

תוכן עניינים

1. מבוא.....	עמ' 2
2. שארית הפליטה.....	עמ' 3
3. מחנות העקורים.....	עמ' 5
4. אנטישמיות וזהות היהודית באירופה לאחר השואה.....	עמ' 8
5. גרמניה לאחר השואה.....	עמ' 13
6. תנועת הבריחה.....	עמ' 15
7. סיכום.....	עמ' 18

1.מבוא

עד סוף מלחמת העולם השנייה בשנת 1945 נרצחו רוב יהודי אירופה ביחס של שניים מתוך שלושה. ולמרות שגרמניה שוחררה והמלחמה תמה, זה לא היה הסוף לכאב והסבל שעברו היהודים שניצלו. אנשים מצאו את עצמם ללא בית, ללא משפחה, ללא עתיד וללא סיבה לחיות. כל מה שנותר להם זה הזכרונות הכואבים מהשואה. ובנוסף לכל מטען הכאב שהניצולים חוו גם האנטישמיות נמשכה לאחר השואה ולפחות אלף יהודים נהרגו שנה הראשונה שלאחר המלחמה.

אז מה היה מצבם של היהודים באירופה לאחר המלחמה? זוהי שאלה מעניינת לאור הדברים שהיהודים עברו בשואה. האם התשובה היא ברורה מאליו? תשובה אפשרית אחת היא שהמצב היה רע בזמן השואה וייתכן שהוא לא השתנה אחרי השואה ורק היה גרוע יותר. תשובה אפשרית אחרת היא שדברים אכן השתנו לאחר נפילתו של היטלר והיו יהודים שהצליחו להשתלב בתוך אירופה החדשה.

בעבודה זו תהיה סקירה של הדברים שאותם עברו ניצולי השואה מרגע שחרור גרמניה ועד הרגע שבו הם קיבלו החלטה אם לעזוב או להישאר. דרך מחנות העקורים שבהם הם חיכו לעלות לארץ ישראל, אירועים אנטישמיים אלימים, שאלת הזהות היהודית שהלכה והיטשטשה, הרצון להישאר באירופה אל מול הרצון לעלות לארץ. המכשולים שהיו עבור אותם אנשים שרצו לצאת מאירופה והמכשולים שמנעו מהם להכנס לארץ ישראל טרם הקמת המדינה היהודית.

יחד עם סקירה זו יהיה ניסיון להבין את כל הצדדים אשר הרכיבו את תמונת מצבם של היהודים באירופה ואת הלבטים שהם נאלצו להתמודד איתם.

2. שארית הפליטה

ב-1945 שוחררה פולין מידי הנאצים לאחר חצי שנה כאשר הכוחות הסובייטים הגיעו. ממחנות אושוויץ פונו כ-58,000 אסירים שרובם יהודים ורבים מהם מתו לאחר מכן עקב תשישות וחולי. (גוטמן, 1985) בשואה הושמדו כשלישי מיהודי אירופה שהם שישה מיליון יהודים. (מרכז המידע אודות אודות השואה)¹

"שארית הפליטה" הוא מושג שהמקור שלו הוא בתנ"ך והמשמעות שלו פה היא לתאר את הניצולים ששרדו את השואה. הניצולים מתחלקים לשלוש קבוצות עיקריות והן: הקבוצה הראשונה היו יהודים אשר נמלטו מפולין ורובם ברחו אל ברית המועצות. הקבוצה השנייה היו יהודים שתפסו מקלט אצל תושבים פולנים תמורת תשלום או שחלקם שיקרו לגבי זהותם היהודית. והקבוצה השלישית היו הניצולים ממחנות הריכוז. ההערכה המשוערת היא שהיו כ-380,000 ניצולים מיהודי פולין וזה מה שנשאר מתוך מיליון ורבע יהודים שחיו בפולין לפני המלחמה.

בהתחלה, מיד עם השחרור, אותם פליטים לא הבינו כי אין להם לאן לשוב, לכן חלקם ניסו לחזור לאזור מגוריהם ולחפש את קרובי משפחתם. לאחר מכן הבינו כי הבתים שלהם כבר לא שלהם וכי מעשי איבה כלפי יהודים התרחשו גם לאחר השואה. (גוטמן, 1985)

שארית הפליטה היו אותם ניצולים אשר סירבו לחדש את חייהם על אדמת אירופה לאחר הזוועות של השואה ולכן הם התקבצו במחנות שנקראים "מחנות העקורים". אוכלוסיית שארית הפליטה הייתה מורכבת בעיקר מיוצאי מזרח אירופה, ובמיוחד יוצאי פולין. כיוון שרוב הניצולים ממדינות מערב אירופה שבו למדינותיהם ללא בעיה. (מרכז המידע אודות השואה)

היו אלה בעיקר יהודי מזרח אירופה אשר לאחר המלחמה סירבו לשוב ולחיות באותן הארצות אשר פגעו ביהודים ובקשו להגר למדינות אחרות ובמיוחד תבעו את זכותם לעלות לארץ ישראל. ובכדי להגשים את רצון זה הם היו צריכים לעבור לא מעט מכשולים שכללו שנים של שהייה במחנות פליטים ונדודים מרובים. הם לא יכלו לעלות מיד לארץ ישראל עקב המדיניות הנוקשה של "הספר הלבן" אשר הנהיגו הבריטים ששלטו בארץ ישראל באותן השנים, ומדיניות זו הגבילה את מספר המהגרים אשר יכולים לעלות לארץ ישראל. כמו כן, גם מדינות כמו ארצות הברית הגבילו את היכולת של הניצולים להגר אליה.

ישנו דיון נרחב על הגדרת "שארית הפליטה" אך ההנחה הרווחת היא לניצולים בין 1945-1952 אשר היו מרוכזים במחנות פליטים בגרמניה, אוסטריה ובאיטליה. היו אלה העקורים ששוחררו ממחנות הריכוז בסוף המלחמה וסירבו לחזור לארץ ממנה באו. מספר היהודים ההתחלתי של שארית הפליטה היה כ-50 אלף יהודים אסירי מחנות הריכוז בגרמניה ואוסטריה אשר שוחררו ב-1945. (ספר) מתוך שמונה מיליון פליטים עקורים שהיו על אדמת אירופה בתום המלחמה סה"כ מספר הפליטים היהודים היה מספר כולל של כ-250 אלף יהודים כאשר 185 אלף מתוכם היו בגרמניה, כ-45 אלף באוסטריה וכ-20 אלף באיטליה. (מרכז מידע אודות השואה)

¹ http://www.yadvashem.org/odot_pdf/Microsoft%20Word%20-%2008082.pdf